

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

ОРГАНИЗАЦИОНО-ЕКОНОМСКА ОБЕЛЕЖЈА ПОСЛОВАЊА КЛАНИЦЕ

Р. Томић, Д. Живковић, Бојана Андрић¹

Резиме: У раду су разматрана организационо-економска обележја пословања предузећа (кланице) за производњу и промет меса и месних прерађевина. Извршена је анализа резултата и услова производње меса и месних производа у две узастопне године. Анализа приказује и објашњава релације које се односе на организационо-економски и техничко-технолошки сегмент пословања предузећа.

Кључне речи: кланица, анализа, пословање, месо и месне прерађевине, услови, резултати пословања.

1. Увод

Почеци развоја индустријске прераде меса у Србији датирају са краја XIX века и почетка XX века, и везују се за изградњу објеката за клање стоке и евентуално хлађење меса. Значајни капацитети за клање подигнути су у Земуну, Београду, Младеновцу, Јагодини, Великој Плани, Крагујевцу, Банатским Карловцима и Нишу.

Значајна фаза у развоју кланичне индустрије сматра се период од 1950. до 1960. године када су реконструисане постојеће и изграђене нове савремене кланице.

Током кризних година и преласка са друштвеног на приватно власништво, најтеже се снашла индустрија за прераду меса. Све фабрике су биле у оквиру великих система до 1991. године, а након распада СФРЈ дошло је и до значајног смањења тржишта.

Дејство бројних друштвено-економских и привредних фактора у Србији условило је смањење броја закраних грла стоке у кланицама, услед

---

¹ Др Радосав Томић, редовни професор, др Драгић Живковић, редовни професор, Бојана Андрић, дипл.инж., Пољопривредни факултет, Београд – Земун, Немањина 6.

чега се мења и структура закраних грла, а опада и потрошња меса по становнику од 65кг пред крај прошлог века на 45кг данас.

Просечна годишња потрошња меса по становнику у Европској унији износи 87 килограма.

Посматрано предузеће (кланица) основано је 1990. године са седиштем у Младеновцу као предузеће за производњу и промет меса и месних прерађевина.

Предузеће ради на побољшању технолошког процеса и проширењу комплетне производње и постојећег тржишта.

По карактеру производног програма и величине производног капацитета сврстава се у индустрију меса.

У структури производње доминирају свеже свињско, коњско, јунеће и говеђе месо, телеће и прасеће месо које се пласира на тржиште Србије, а око 30% асортимана су прерађевине.

У саставу предузећа је 15 малопродајних објеката у седам градова Србије и велепродајни објекти у Београду, Младеновцу и Ужицу.

Дневни кланични капацитет кланице је за крупну стоку 50 грла и 350 грла за ситну стоку.

2. Предмет и циљ рада

Предмет рада је анализа пословања предузећа (кланице) из Младеновца, чија је основна делатност производња свежег меса и прерађевина.

Циљ рада је сагледавање пословања предузећа кроз анализу резултата и услова производње меса и месних прерађевина у 2004. и 2005. години.

Анализа треба да прикаже и објасни релације које се односе на организационо-економски и техничко-технолошки сегмент пословања предузећа.

3. Извори података и метод рада

За анализу су коришћене информације прикупљене у предузећу, а потичу из завршних рачуна и остале рачуноводствене и оперативне евиденције, из статистичких годишњака, стручних и научних штампаних и електронских извора.

У анализи су примењени стандардни методолошки поступци (обрачуни, индекси, поређења). Код анализе финансијског резултата коришћена је методологија анализе биланса успеха.

Примењен принцип анализа је од резултата ка условима производње, чиме се откривају узрочно-последичне везе и проналази најкраћи пут до циља.

4. Имовина предузећа и опремљеност средствима рада

Производни капацитети предузећа се налазе на површини од 1,93ха на којој су лоциране некретнине, постројења и опрема тј. основна средства која предузеће користи у производњи, продаји и пружању услуга.

Учешће сталне имовине (некретнине, постројења, опреме и дугорочни финансијски пласмани) у укупној активи је 34,31% у 2004. години и 37,80% у 2005. години.

У структури сталне имовине учешће постројења и опреме је 99, 23% у 2004. години, и 56,01% у 2005. години, док је учешће дугорочних финансијских пласмана у 2004. години 0,77%, а у 2005. години 43,99%.

Табела 1. Вредност и структура имовине (у 000 динара) у предузећу (кланица)
Table 1. Equity of the enterprise (slaughterhouse, thousand dinars)

Позиција		2004		2005	
		износ	учешће	износ	учешће
А	Стална имовина	130.593	34,31	217.098	37,80
Б	Обртна имовина	250.005	65,69	357.268	62,20
Ц	Пословна имовина (А+Б)	380.598	100,00	574.366	100,00
Д	Губитак изнад висине капитала		0,00		0,00
Укупна актива		380.598	100,00	574.366	100,00

Обртна средства предузећа чине залихе, краткорочна потраживања, пласмани и готовина, као и одложена пореска средства. Учешће обртне имовине у укупној активи је 65,69% у 2004. години и 62,20% у 2005. години, што значи да у структури имовине предузећа као типичном индустријском предузећу доминира обртна имовина (табела 1).

Садашња вредност опреме по закланом грлу у 2005. години је 620,21, а у претходној години 610,34 динара, док је по запосленом 201347, односно 190.026 динара.

Садашња вредност и структура основних средстава приказани су у табели 2.

Табела 2. Садашња вредност и структура основних средстава
(у 000 динара) у предузећу (кланица)

Table 2. Current value and fixed assets of the slaughterhouse (000 dinars)

Позиција	31.12.2004		31.12.2005		индекс
	износ	учешће	износ	Учешће	
А Земљиште	5.078	3,92	5.078	4,18	100,00
Б Грађевински објекти	28.118	21,70	26.066	21,44	92,70
Ц Постројења и опрема	63.827	49,25	63.469	52,20	99,44
Д Инвестиционе некретнине и остала средства	32.306	24,93	26.985	22,18	83,53
Аванси	259	0,2	-	-	-
Укупна основна средства	129.588	100,00	121.598	121,598	93,83

Истрошеност опреме у 2005. години је 56,87%, а истрошеност грађевинских објеката је 69,15%.

Данас круг фабрике има улаз на две капије. Производна зграда се налази на средини економског дворишта и дели чист део економског дворишта од прљавог дела.

Стока се довози на споредни улаз економског дворишта, а по пријему на истоварној рампи се разврстава, врши се први ветеринарски преглед, и шаље се у депо за пријем стоке који је опремљен уређајима за појење и чишћење и може да прими 50 говеда и коња и 350 свиња дневно.

Стока из депоа се спроводи у одељења за клање и обраду трупова, који се налазе у производној згради и која су по облику, величини, размештају, микроклиматским условима и опреми прилагођена технолошком процесу, карактеру предмета рада и успешној организацији рада. У оквиру овог одељења се врши ветеринарски преглед, расечање, искоришћавање и конфекционисање.

Прерада меса се обавља у сутерену и првом спрату зграде, где се налази и одељење за топљење меса и одељење за производњу кобасица, салама и сланине.

Мешање, млевење и саламурење меса се обавља машински а термичка обрада се обавља у аутоматизованим коморама. Већи део производа се дими у аутоматизованим коморама, а мањи део се подвргава димљењу природним путем. Готови производи иду у магацин готових производа.

Објекти и опрема овог предузећа задовољавају критеријуме који омогућавају високе резултате, како са гледишта савремености опреме, њиховог искоришћавања, тако и неопходности модернизације.

Како је процес производње већим делом аутоматизован то се постиже висок квалитет производа а сви процеси производње су испланирани, извршена је синхронизација опреме по капацитетима, што доприноси смањењу застоја, растура и процента људских грешака.

4.1. Радна снага и организација рада

Број запослених у посматраном периоду се кретао од 317 радника у 2004. години, до 334 радника у 2005. години. Структура запослених и њихове квалификације приказане су у табели 3.

Табела 3. Квалификациона структура запослених у предузећу (кланици)
Table 3. Education structure of the employees

Стручна спрема запослених (остварен степен)	Број радника		% у укупном броју радника		Индекс
	2004.	2005.	2004.	2005.	
Висока стручна спрема VII	5	5	1,58	1,5	100,00
Виша стручна спрема VI	3	5	0,95	1,5	166,67
Висококвалификовани радници V	3	-	0,95	-	-
Средња стручна спрема IV	63	26	19,87	7,78	41,27
Квалификовани радници III	133	130	41,96	39,92	97,74
Полуквалификовани и неквалификовани радници	110	168	34,70	50,30	152,73
Укупно	317	334	100,00	100,00	105,36

Предузеће не запошљава сезонске раднике, тако да је овде приказано кретање стално запослених радника.

Према полној структури више је запослено мушких радника и тај однос је 70% : 30%.

Гледајући кроз пословање, уочава се константан напредак оспособљавања радника за рад у различитим сегментима производње.

Предузеће има потребе за следећим радним местима, која су одређена радним задацима: технички директор, финансијски директор, технолог, шеф књиговодствене службе, шеф возног парка, шеф сировинске службе, референт набавке, референт продаје, лаборант, благајник, књиговођа, радник на одржавању, трговци у малопродајним и великопродајним објектима, магационер, помоћник у магацину, хигијеничар, возач, атомеханичар, портир, радници у производњи.

Предузећем управља Скупштина, као орган власника капитала, Управни одбор, као орган управљања, генерални директор, као орган пословођења и Надзорни одбор, као орган надзора.

Кланица ради 312 дана у години и целокупна производња се заврши у две смене. У трећој смени се обавља прање опреме и издавање готових производа.

4.2. Снабдевање сировинама

Велика уситњеност поседа је утицала да на овом подручју нема већих произвођача стоке. Од укупног броја закраних грла, са ове територије је откупљено 10% грла стоке.

Највећи број грла закране стоке је откупљен од већих произвођача стоке са подручја Војводине (Бачке). Са овог подручја је откупљено око 70% говеда, углавном расе Holštajn црвени и црни и 45% свиња Pijetren расе.

Кланица врши откуп стоке у својој откупној станици у Великом Пожаревцу, одакле се доведе 20% крава, углавном Simentalske расе и 45% свиња расе Landras.

Да би се спречиле осцилације у квалитету сировине, стока за клање се набавља углавном од сталних добављача. Грла стоке се транспортују свакодневно без претовара, директно од произвођача до депоа за истовар стоке у кланици, што смањује кало транспорта.

Припрема стоке за клање почиње у депоу за стоку. Сточни депо повезује истоварне рампе и линије за клање. Капацитет сточног депоа за крупну стоку је 220m², а капацитет депоа за ситну стоку је 550 m². Сточни депо је опремљен уређајима за храњење, појење и чишћење. При пријему у

сточни депо, стока се пребројава и разврстава и врши се ветеринарски преглед.

5. Резултати истраживања

Уз незнатно повећање укупног броја закраних грла, примећује се значајна промена структуре закраних грла. Промена структуре је одраз кретања понуде и тражње на тржишту, као и цена живе стоке. У укупном броју закраних говеда учешће броја закраних крава од 28,99% у 2004. години је повећано на 35,98%. У укупном броју закраних свиња повећано је учешће свиња од 93,58% на 94,61% у 2005. години (табела 4).

Табела 4. Број и структура закраних грла стоке у предузећу (кланица)
Table 4. Number and structure of slaughtered animals in the enterprise

Врста и категорија стоке	2004	2005	2004	2005	Индекс
	Број грла		Структура		
<i>говеда и коњи</i>					
Краве	1.640	1.912	28,99	35,98	116,59
Јунад	3.355	2.815	59,30	52,97	83,90
Телад	663	587	11,72	11,05	88,54
Укупно говеда	5.658	5.314	100,00	100,00	93,92
Коњи	3.983	2.509	100,00	100,00	62,99
<i>Свиње</i>					
Свиње	86.344	89.961	93,58	94,61	104,19
Прасад	5.927	5.128	6,42	5,39	86,52
Укупно свиње	92.271	95.089	100,00	100,00	103,05
<i>Овце</i>					
Овце	12	99	1,20	9,35	825,00
Јагњад	988	963	98,80	90,65	97,47
Укупно овце	1.000	1.062	100,00	100,00	106,20

Промене у стурктури закраних грла су утицале на укупну масу закраних грла, што се даље одразило и на саму производњу меса.

Повећано учешће старијих категорија стоке позитивно утиче на укупну масу заклане стоке, како код говеда тако и код свиња. Код свиња оваква промена структуре утиче и на повећање производње меса, јер се рандман повећава са повећањем масе грла у категорији свиња.

Код говеда иста промена структуре утиче негативно на производњу меса, јер се рандман са повећањем масе грла у категорији говеда смањује.

Иако је смањен број укупно закланих грла говеда за 6,08% у 2005. години, повећано је учешће крава у укупном броју закланих говеда од 16,59% што је утицало да се у 2005. години укупна маса закланих говеда смањи за 4,19%, а производња укупног говеђег меса смањи за 4,96% у односу на 2004. годину.

Повећањем учешћа утовљених свиња у укупном броју закланих свиња од 4,19% је утицало да се у 2005. години укупна маса укупно закланих свиња повећа за 3,99%, а производња укупног свињског меса у 2005. години буде већа за 4,01% у односу на 2004. годину (табела 5).

Искоришћеност произведеног меса у прерађевине у 2004. години је била већа за 5,91% него у 2005. години.

У 2005. години, укупна производња меса је смањена при чему је дошло до повећања производње прерађевина од меса. Промена је условљена изменом технологије и увођењем савремених машина. На тај начин се удовољило захтевима тржишта за појединим производима, како у погледу обима, тако и у погледу квалитета (табела 6).

Табела 6. Искоришћеност произведеног меса у прерађевине
(у тонама) у предузећу (кланици)
Table 6. Meat used for meat processed products in the enterprise (tons)

Показатељи	Производња меса		Продаја свежег месо		% меса за прераду	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Говеђе и телеће	1,421.37	1,350.89	931	625	34.50	53.73
Свињско	8,374.37	8,710.10	1,734	1,380	79.29	84.16
Овчије	13.86	15.47	13.86	15.47	0.00	0.00
Коњско	995.35	627.00	24.00	24.00	97.59	96.17
Укупно свеже месо	10,804.95	10,703.46	2,703	2,044	74.99	80.90

Повећањем процента меса који се користи за прерађевине има повољан економски ефекат, јер су прерађевине од меса профитабилнији производи од свежег меса, па се њихова производња више потенцира.

5.1. Трошкови производње

Износ и структура укупних трошкова производње у овом предузећу у обе посматране године су приказани у табели 7.

Табела 7. Структура укупних трошкова производње
(у 000 динара) у предузећу (клинице)
Table 7. Structure of total production costs in the enterprise (000 dinars)

Врста трошкова	2004		2005		Индекс
		%	износ	%	
Директни трошкови					
Трошкови набавне вредности продате робе	7.082	0,57	6.100	0,37	86,13
Трошкови сировина и осталог материјала	1.075.655	86,49	1.397.598	85,91	129,93
Остали трошкови материјала	33.639	2,71	32.895	2,02	97,63
Трошкови горива и електричне енергије	32.841	2,64	31.387	1,93	95,57
Трошкови бруто зарада	45.621	3,67	102.715	6,31	225,15
Трошкови амортизације	14.664	1,18	16.526	1,02	112,70
Трошкови услуга превоза	3.589	0,29	4.614	0,28	128,56
Трошкови осталих услуга	3.690	0,30	12.505	0,77	338,89
Нематеријални трошкови	26.773	2,15	22.531	1,39	84,17
Укупни трошкови	1.243.608	100,00	1.626.874	100,00	130,82

Укупни трошкови производње су у 2005. години за 30,82% већи него у претходној години. Иако је дошло до повећања свих категорија трошкова, ипак, посматрано по структури, годишње већих одступања није било. Разлог несразмере је већа производња прерађевина од меса за 92,06%, коју пропорционално прати и повећање трошкова.

Трошкови сировина и осталог материјала су најзаступљенији у структури укупних трошкова производње са просечним учешћем од 86,20% у

обе године. Трошкови бруто зарада бележе највећи раст од 125,15%, а узрок томе је и повећање броја запослених радника за 5,36% у 2005. години. Трошкови амортизације су већи за 12,70% у текућој години, пошто је основица за обрачун увећана куповином нове технике. Вредност прихода од продаје (137,61) расте брже него износ укупних трошкова (130,82%), тако да посматрани период карактерише повећање пословног резултата, као одраз тржишних збивања и функционисања самог предузећа.

Утврђивање нивоа трошкова битно је како ради одређивања захватања из пословних резултата од стране државе, тако и за произвођача, јер њихово смањење омогућава повећање пословних резултата, смањење цена и повећање конкурентности на тржишту.

Такође се на њима темеље значајне пословне одлуке, утврђивање доње тачке продајних цена добијених производа, горњег нивоа набавних цена елемената производног процеса, одређивање оптималног степена коришћења расположивих капацитета, као и контрола успешности пословања.

Уз двоцифрену инфлацију у претходном периоду као и честе промене цена на мало доводе до раста трошкова предузећа од 30,52%. Највећи износ отпада на сировину, чија је диспропорција са осталим трошковима очекивана за овако интензивну производњу.

Да би рационалније искористили капацитете које поседују и тиме умањили износ трошкова, предузеће проширује асортиман производа, који доводи и до повећања реализације.

5.2. Структура и расподела укупног и пословног прихода

Укупни приход чине пословни приходи, приходи од финансирања, непословни и ванредни приходи и ревалоризациони приходи. Структура укупног прихода показује по основу чега и колико је остварено прихода.

Пословни приходи доминирају у структури укупног прихода 99,88% у 2004. и 99,7% у 2005. години.

Удео непословних и ванредних прихода треба да је минималан (мањи од 1%), јер највећим делом потичу из неуредног пословања.

Пословни приход као главна компонента укупног прихода, чине приходи од продаје увећани за повећање вредности залиха учинка, умањени за смањење вредности залиха учинка, и остали приходи. Повећање вредности залиха је за 0,34% веће у 2005. години, што значи да је производња била већа него продаја.

У структури пословног прихода треба да доминирају приходи од продаје, јер је то заправо приход који преобраћа залиху производа, робе и услуга у готовину (и његово учешће у 2004. години је 96,19%, а у 2005. години 98,76%).

Пословне расходе чине трошкови материјала, горива и енергије, зарада, производних услуга, амортизације, резервисања за материјалне трошкове, нематеријалне трошкове, трошкови пореза и доприноса и они највише терете укупни приход.

Оптерећеност пословних прихода пословним расходима у 2004. години је било 90,41%, а у 2005. години је 85,95%, што је смањење од 4,46%.

Највеће оптерећење пословног прихода чине варијабилни материјални расходи 83,55% у 2004. години и 77,55% у 2005. години.

5.3. Анализа структуре финансијског резултата

Анализом финансијског резултата утврђујемо из ког извора, односно прихода потиче финансијски резултат.

Укупни бруто финансијски резултат у форми бруто добити или укупног губитка се декомонује по групама и тако добијамо финансијски резултат из пословних прихода, финансијски резултат финансирања и финансијски резултат непословних и ванредних прихода (табела 8).

Добијени резултат показује да предузеће остварује позитиван финансијски резултат из пословних прихода обе године.

Бруто финансијски резултат је позитиван у обе године и у 2005. години је 117% већи у односу на 2004. годину.

Отварањем новог малопродајног објекта у кругу фабрике, смањени су манипулативни трошкови што је утицало на цену и тражњу за производима и све то допринело повећању економичности и повећању резултата пословања.

Табела 8. Структура бруто финансијског резултата у предузећу (кланици)

Table 8. Structure of the gross financial result in the enterprise

	Позиција	Износ у (000 динара)		Структура (у %)	
		2004	2005	2004	2005
1	Пословни приходи	1.375.517	1.892.830		
2	Приходи финансирања	751	1.178		
3	Непословни и ванредни приходи	833	4.601		
4	Укупни приходи (1+2+3)	1.377.101	1.898.609		
5	Пословни расходи	1.243.608	1.626.874		
6	Расходи финансирања	6.750	2.547		
7	Непословни и ванредни расходи	9.921	15.603		
8	Укупни расходи (5+6+7)	1.260.279	1.645.024		
9	Финансијски резултата из пословних прихода (1-5)	131.909	265.956	112,91	104,88
10	Финансијски резултат из финансирања (2-6)	-5.999	- 1.369	-5,14	-0,54
11	Финансијски резултат из редовног пословања (9+10)	125.910	264.587	107,78	104,34
12	Финансијски резултат из непословних и ванредних прихода (3-7)	-9.088	-11.002	-7,78	-4,34
13	Укупни бруто финансијски резултат (4-8)	116.822	253.585	100,00	100,00

5.4. Релативни показатељи резултата пословања

Степен економске ефикасности пословања оцењујемо основним економским принципима, економичношћу, рентабилношћу и продуктивношћу (табела 9).

Економичност производње изражена односом прихода од продаје и укупних трошкова је већа у 2005. години за 8,25% у односу на 2004. годину, услед споријег раста укупних трошкова (30,52%) од прихода од продаје (37,61%), као и промене структуре асортимана производње.

Вредносно изражена продуктивност, је већа за 106,09% због повећања производње високопрофитабилних (сувомеснатих) производа, што доводи до веће вредности приозводње, тј. веће добити по запосленом раднику.

Табела 9. Показатељи економије пословања предузећа (кланице)
Table 9. Indices of business results of the enterprise

Показатељ	2004	2005	Индекс
Приход од продаје на 100 динара укупних трошкова (динара)	104,99	113,65	108,25
Приход од продаје на 100 динара бруто зарада (динара)	2.900,26	1.820,03	62,75
Остварена добит по радном часу (динара)	176,50	363,75	206,09
Остварена добит по запосленом (динара)	368,52	760,31	206,09
Бруто маса заклане стоке по запосленом	47.752,70	44.007,87	92,16
Бруто маса заклане стоке по радном часу	22,87	21,08	92,16
Приход од продаје на 100 динара укупно ангажованих средстава (укупна актива)	347,64	325,48	93,62
Бруто добит на 100 динара укупно ангажованих средстава (укупна актива)	30,69	44,17	143,89
Нето добит на 100 динара укупно ангажованих средстава (укупна актива)	29,14	42,65	146,35

Натурално изражена продуктивност је смањена за 6,38% услед смањења бруто масе закланих грла за 4,42%, и повећања броја запослених од 5,36%.

Показатељ рентабилности (приход од продаје на 100 динара укупно уложених средстава) забележио је пад од 6,38% у 2005. години у односу на 2004. годину. По правилу је овај показатељ код интензивних производњи са високим износом уложених средстава нижи.

Остали показатељи рентабилности су знатно повећани, па можемо рећи да је предузеће успешно, односно посао којим се бави је исплатив.

6. Услови друштвено-економског окружења

6.1. Привредно системски и тржишни услови

У Србији и поред изразито повољних природних услова, у последњој деценији бележи се пад броја грла стоке.

У укупној сточарској производњи говедарство учествује са 42%, а у укупној производњи меса са 21,4%.

Годишње се закоље и преради око 200.000 грла говеда, 1.500.000 свиња, 30.000 оваца и коза, 4.000 коња и више од 20 милиона живине.

Србија има вишак производних капацитета у кланичној индустрији. Око 70% тих капацитета је неискоришћено због техничке застарелости и због неиспуњавања потребних стандарда за производњу. У Србији данас ради 1.100 кланица у којима је запослено 25.000 људи и које у оштрој конкуренцији неће моћи да опстану на овом простору.

Тржишту ЕУ у наредној деценији ће недостајати годишње од 300.000 до 600.000 тона јунећег меса, са посебним недостатком говећег меса, што треба искористити. Због болести «лудих крава» Европа је од нето извозника постала увозник говећег меса. Највише се увози из Јужне Америке, Аргентине, Уругваја, Аустралије и Африке (највише из Боцване). Србија има шансу да обезбеди део континента тог меса и дугорочно да га извози у ЕУ. Пет кланица из Србије пријављено је Бриселу за добијање извозничког броја, јер су испунили услове које тражи ЕУ када је у питању извоз меса.

6.2. Односи цена

Међусобни однос цена стоке, цена сировог меса и месних производа и динамика њиховог кретања у одређеном периоду имају утицај на пословање кланице (табела 10).

Табела 10. Преглед просечних цена по годинама (по кг)
Table 10. An overview of the average prices according to years (per kg)

Показатељи	Цене (динара)		Индекс
	2004	2005	
<i>Набавна цена стоке</i>			
Телад	210	210	100,00
Говеда	150	135	90,00
Коњи	100	120	120,00
Свиње	100	95	95,00
Прасад	130	165	126,00
<i>Продајна цена свежег меса</i>			
Телад	340	380	111,76
Говеда	250	270	108,00
Коњи	270	300	111,11
Свиње	260	270	103,85
Прасад	240	260	108,33
<i>Прерађевине од меса</i>			
Чајна kobасица	475	540	113,68
Димљене свињске кости	520	665	127,88
Прашка шунка	330	375	113,64
Пилећи паризер	120	180	150,00
Крањска kobасица	170	200	117,65
Пикант сланина	275	245	89,08
<i>Пратећи производи</i>			
Храна за псе	15	15	100,00
Свињска кожа	70	90	128,87
Говеђа кожа	25	30	120,00

Просечна цена по килограму живе мере телад у 2004. и 2005. години је била иста 210 динара. За теле просечне масе од 135 кг у 2004. години требало је продати 83,38 кг телећег меса, а у 2005. години 74,60 кг телећег меса.

Ово повећање продајних цена је одраз пораста трошкова пословања услед пораста цена на мало, услуга и енергената.

За килограм живе мере говеда требало је продати 0,60 кг говећег меса у 2004. години, и 0,50 кг у 2005. години.

За килограм живе мере прасади у 2004. години требало је продати 0,54 кг прасетине, а 0,63 кг у 2005. години.

Међутим, за килограм живе мере свиње, у 2004. години је требало продати 830 гр пилећег паризера, а у 2005. години свега 530 гр. Килограм живе мере свиња је коштао колико и 210 гр чајне кобасице у 2004. години или 180 гр чајне кобасице у 2005. години.

У односу на 2005. годину у 2006. години укупан број говеда у Србији већи је за 1,6%, јунади у тову за 15,6%, свиња 1,5%, товних свиња за 8,2%, крмача за 4%. Број оваца већи је за 2,1%. Смањен је број коња за четвртину, а мањи је и укупан број крава за 3,4%.

Подстицај из аграрног буџета тј. од свих одабраних кредита 67% пласирано је у сточарсто, што је омогућило увоз стеоних јуница високог квалитета што је допринело опоравку сточарства.

Наша данашња сточарска производња је на нивоу 1910. године. Потребне су бројне промене у величини и броју фарми за узгој стоке. Неминован је процес укрупњавања фарми и значајна земљишна реформа за укрупњавање земљишних поседа. Сада је просечна величина поседа у Србији нешто већа од 3,5 хектара, док је у земљама ЕУ 18,7 хектара.

Закључак

На односу анализе и резултата производње меса и месних производа у посматраној кланици у 2004. и 2005. години, може се закључити следеће:

- Остварени приходи у 2005. години су већи за 37,61%, при чему су они расли брже од расхода (30,52%), што је позитивно утицало на висину финансијског резултата;
- У обе посматране године кланица остварује позитиван финансијски резултат који је у 2005. години био за 17,15% већи, а на његову висину утицала је највише промена структуре асортимана, боља организација рада као и дешавања на тржишту;
- Искоришћеност капацитета је просечно 73,83%;
- Истрошеност опреме је у просеку за обе године 63,01%;
- Кланица купује грла стоке углавном од удаљених пољопривредних произвођача, што проузрокује веће трошкове, па се смањење трошкова може очекивати уколико се стимулишу пољопривредни произвођачи у околини Младеновца;
- Структура радне снаге је задовољавајућа;
- Кланица има пословну перспективу.

Литература

1. Крстић, Б., Лучић, Ђ. (2000): Организација и економика производње и прераде сточних производа. Пољопривредни факултет Нови Сад.
2. Гогић, П. (2005): Теорија трошкова са калкулацијама у производњи и преради пољопривредних производа. Пољопривредни факултет Универзитета у Београду, Београд – Земун.
3. Родић, Ј., Вукелић, Г. (2003): Теорија и анализа биланса Пољопривредни факултет Универзитета у Београду, Београд – Земун.
4. Документација добијена у кланици.
5. Статистички годишњак Србије и Црне Горе, СЗС (2004) Београд.
6. www.stocarstvo.com
7. www.poslovnapolitika.co.yu
8. www.ekonomist.co.yu

Примљено: 08.06.2007.

Одобрено: 28.06.2007.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PROPERTIES OF A SLAUGHTERHOUSE

Radosav Tomić, Dragić Živković, Bojana Andrić
Faculty of Agriculture, Belgrade

Abstract

The aim of the study was to analyze the organizational and economic properties of an enterprise (slaughterhouse) for the production and trade of meat and meat processed products. The results of a two-year analysis of meat and meat products production was shown. The analysis involves the business relationship between organizational-economic and technical-technological segments of an enterprise as well.

Key words: slaughterhouse, analysis, business, meat and meat products, conditions, results

Author's address:

Dr Dragić Živković
Institut za agroekonomiju
Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu
11081 Beograd – Zemun, Nemanjina 6
Tel: (011) 2615-315/425, 2198-135
Mobilni/kućni: 063/877-6261, (011) 2766-188,
Faks: (011) 3161-730,
E-mail: d.zivkovic@agrifaculty.bg.ac.yu